

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 21 nr. 5

Foreningen for kirkegårdskultur

ÅRSMØDE

„Foreningen for Kirkegårdskultur“ afholder sit ordinære årsmøde i Roskilde tirsdag den 11. juni og onsdag den 12. juni med følgende program:

Tirsdag d. 11. juni — Hotel „Prinsen“.

- Kl. 13,30: Forretningsudvalgsmøde.
Kl. 15,30: Bestyrelsesmøde.
Kl. 18,00: Middag.
Kl. 20,00: Foredrag ved domprovst Carl Bay:
Folkekirken og kirkens indre liv.

Onsdag d. 12. juni.

- Kl. 9,00: Morgensang i Roskilde Domkirke.
Kort omvisning.
Kl. 10,00: Generalforsamling i Stiftsbiblioteket, Domkirkepladsen.
Dagsorden:
1. Valg af dirigent.
2. Aflæggelse af beretning.
3. Det reviderede regnskab.
4. Budget 1963—1964.
5. Beretning fra redaktøren.
6. Valg til redaktionsudvalget.
På valg er:
stenhuggerm. Leo Rosendal,
trädgårdsarkitekt G. V. Walberg.
7. Johannes Tholle: Forslag til kontingentforhøjelse.
8. Valg af fem bestyrelsesmedlemmer.

På valg er:

- provst J. Exner,
kgd.sgraver Sv. Aa. Knudsen,
kirkegårdsinsp. Hans Rønø,
kirkekasserer, fuldm. A. Skytt,
havearkitekt Johannes Tholle.
9. Valg af to revisorer og revisorsuppleanter.
10. Fastsættelse af stedet for næste årsmøde.
11. Eventuelt.
Kl. 11,30: Foredrag ved havearkitekt, lektor Georg Boye: „Kirkegården fra havearkitektens synsvinkel“.
Kl. 12,30: Frokost i Odd-Fellow Palæet, Domkirkepladsen.
Kl. 14,00: Ekspedition i bus til Gråbrødre kirkegård, Østre kirkegård med det nye, forbilledlige krematorium, børnegravene og fællesgravgården, Sct. Ibs kirkeruin og den nyrestaurede Sct. Jørgensbjerg kirke. Herefter er deltagerne kirkegårdsbestyrelsens gæster ved et kaffebord i Byparkens restaurant, — hvorefter årsmødet ventes afsluttet kl. ca. 17,30.

Carl Bay

/ Volmer Rud Nielsen

Foreningen for Kirkegårdskultur har gennem Roskilde Turistforening fået reserveret hotelværelser til årsmødets deltagere. Bestilling af enkelt- eller dobbeltværelser til natten mellem d. 11 og 12. juni 1963 bedes sendt til: Turistbureauet, Stændertorvet, Roskilde, — og i bestillingen bedes henvist til „Foreningen for Kirkegårdskultur's Årsmøde“. Værelsesbestilling må være bureauet i hænde senest d. 4. juni d. å.

sekr.

Der erindres om beskrivelsen af Roskilde kirkegårde, som publiceredes i Vore Kirkegårde bind 21, hefte 1, s. 7—9.

red.

Nye medlemmer

Afdeling A.

Løvel menighedsråd.

Afdeling D.

Bygartneren, Kristiansund, Norge.

Redaktøren af VK

bemærker, at når han står alene for forslaget om en kontingentforhøjelse på tillægsside 33, skyldes det bl. a., at isvinteren har umuliggjort afholdelse af forretningsmøde inden fristen for indsendelse af forslag (15/3).

Et 40 års jubilæum.

Tidsskriftet *Vore Kirkegårde*, der er foreningens talerør både indadtil og udadtil, er i år udkommet i 40 år. Bladets første nummer udkom i marts 1923 under redaktion af havearkitekt *E. Erstad-Jørgensen*, der virkede i dets to første år. I 1925 udkom bladet ikke, men i 1926 tiltrådte havearkitekt *Emil Bottiger* og redigerede bladet i et år. I 1927 fandt man den redaktør, der har været istand til at redigere bladet uafbrudt gennem denne lange årrække, nemlig havearkitekt *Johannes Tholle*. Det er Johannes Tholles store fortjeneste, at bladet altid har fulgt med i de mange forskellige problemer, der i den forløbne tid er opstået ved arbejdet på og omkring kirkegårdene, altid har den samme urbane tone lydt fra bladets spalter uden skelen hverken til Per eller Poul. Johannes Tholle leder stadig bladet med samme omsorg og ildhu, som da han overtog det i 1927, aldrig har han slækket på kravene, når det gjaldt *Vore Kirkegårde* og stadig har og giver han gennem bladet udtryk for tidens strømninger på dette område.

Det er vanskeligt at redigere et blad, der skal tilfredsstillende så mange forskellige krav, navnlig et tidsskrift som dette, der skal behandle alle kirkegårdens mange opgaver: de historiske, kirkelige, havearkitektoniske og monumenternes betydning og tilpasning til helheden samt kirkegårdens tekniske, gartneriske og økonomiske drift.

Det skal redigeres, således at alle kategorier kan læse det med udbytte, og det må erindres, at bladet tillige virker interskandinavisk, som det eneste fagblad på dette område i Norden.

Bladet har altid været godt trykt, på udmærket papir (også under krigen) med velvalgte og velgengivne illustrationer, — og vi håber, der ikke fremover bliver slækket på kravene.

Fra 1926, hvor det første redaktionsudvalg blev nedsat, har følgende haft sæde i det: arkitekt *C. E. Bauditz* (1929—1954), domprovst *Carl Bay* (1954—), havearkitekt *Emil Bottiger* (1926—27), provst *J. Exner* 1956—), stenhuggermester *H. P. Hansen Glem* (1931—45), stenhuggermester *K. Hansen Glem* (1947—59), lærer *Frands Hansen* (1926—29), kirkegårdsinspektør *Jens Gravesen* (1926—), stenhuggermester *Leo Rosendahl* (1959—), kirkegårdsinspektør *Chr. Bech Skrydstrup* (1926—47), havearkitekt *Johannes Tholle* (1926—) og kyrkogårdsföreståndare *G. V. Walberg* (1938—).

J. Jørgensen.

Nye begravelsesdirektører.

Københavns magistrat har udnævnt kontorchef, cand. jur. *Borge Wiberg-Larsen* til administrationschef for Københavns Begravelsesvæsen.

Administrationschef *B. Wiberg-Larsen* er fyldt 54 år. Han blev i 1932 ansat som kontormedhjælper på rådhuset og læste i sin fritid til juridisk embedseksamen. I 1947 blev han udnævnt til kontorchef i lønnings- og pensionsvæsenet, hvis souchef han har været siden 1959. Administrationschef *B. Wiberg-Larsen* er desuden formand for kommissionen, der har tilsyn med den teoretiske uddannelse af kommunens assistent-aspiranter.

Også i Stockholm er der kommet en ny direktør for kirkegårdene, idet kanslichefen *Olof Santing* er udnævnt fra 1. marts 1963.

Direktør *O. Santing* er 46 år, født i Skellefteå, har taget studentereksamen i Umeå og socionomeksamen i 1941. Han kom i Stockholms stads tjeneste i 1939, hvor han siden har haft skiftende opgaver.

Tillykke!

J. J.

Møder.

Den tyske sammenslutning for folk, der arbejder med kirkegårdskultur, og som hedder *Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal E. V.* indbyder til møde i Lybæk d. 27. og 28. juni. *Gewerbesaal der Handwerkskammer, Breitestr. 10—12.* Der er allerede anmeldt en hel del deltagere fra Sverige, og der håbes også på danske. Af programmet kan nævnes taler og foredrag af kulturministeren for Schleswig-Holstein, professor *Mattern*, trægårdsarkitekt *Fryberg (Alnarp)*, gartenarch. *Krämer (Flensburg)* og *Lüttge (Hamburg)* m. fl. om kirkegårdsaktuelle emner. Næste dag bl. a. besøg på krigskirkegårde, fremvisning

af film m. m. Vi anbefaler alle interesserede at bede om program hos ovenstående organisation med forretningsadresse: 35 Kassel, Standplatz 13.

IGA 1963.

Den internationale gartnerudstilling i Hamburg 1963 åbnes d. 26. april under overværelse af forbundspræsident dr. h. c. *Heinrich Lübke*.

Udstillingens pressetjeneste meddeler, at mere end 17 nationer deltager, det egentlige udstillingsområde dækker 16.500 m² samt at udstillingshallerne har en grundflade på 27.000 m².

For de besøgende på udstillingen vil et hotelskib stå til rådighed, det kan modtage 1170 gæster.

Der vil blive udsendt en 12-sidet brochure, som skal indeholde alle oplysninger om udstillingen: dato for de forskellige udstillinger, entréafgift, nærmest beliggende parkeringspladser m. m. Brochuren udkommer også på dansk og kan leveres på bestilling hos Internationale Gartenbau-Ausstellung, Hamburg 1963.

J. J.

Debatt om gravvårdsfrågor i Spånga.

För att åstadkomma aktualitet i frågor rörande förnyat tänkande angående gravvårdens utformning m. m. anordnade föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare en kurs med diskussion i Spånga församlingshus d. 17—19 januari i samband med en utställning av tävlingsförslagen från Malmö rörande gravvårdar för Limhamns nya kyrkogård.

Kursen rönt en oväntat stor tillslutning från kyrkogårdsförvaltningarna, stenindustrin, konstfackskolan samt arkitekter och skulptörer. Många utomordentligt lärrika och fina inlägg gjordes.

Inledningsföredrag hölls av professor *Sven Ivar Lind*, Stockholm, och trädgårdsarkitekt *Sven-Ingvar Andersson*, Hälsingborg. Arkitekt *Andersson* deltog i egenskap av förste prisstagare i malmötävlingen. I övrigt medverkade bl. a. professor *Erik Lundberg*, Stockholm, skulptör *Yngve Andersson*, Stockholm, arkitekt *Jan Wahlman*, Stockholm, fabrikör *K. E. Nilsson*, Västervik, advokat *Sven Runnqvist*, Stockholm, direktör *Niels Grufman*, Stockholm, och trädgårdsarkitekterna *Sven Hermelin*, *Ulla Bodorf* och *Bertil Moe* samt generalsekreteraren i Svenska kyrkans byggnadsbyrå pastor *Lars Ridderstedt*, Uppsala, m. fl. Diskussionen tog hela andra dagen i anspråk med undantag för ett par korta måltidsraster och

var så livlig och intressant, att till och med ungdomarna från konstfackskolan följde med spånt intresse och applåderade livligt de olika enläggen trots att det drog långt ut på teden. Kontraktsposten *Olof Holm* från Eskilstuna ledde förhandlingarna på ett förtjänstfullt sätt. En särskild eloge gavs åt kyrkogårdsföreståndare *Åke Andersson*, Spånga, som arrangerat det hela.

Kyrkogårdsföreståndarnas förening fick genom den stora anslutningen och den livliga debatten ett belägg för att intresse finnes för saken och kommer att hålla frågan aktuell genom ytterligare sammankomster, dels interna och dels i större sammanhang, för att så småningom komma fram till bättre genomtänkta modeller för gravvårdar som bättre passar in i anläggningen. Mycket i detta fallet beror på information och propaganda, då det i sista hand beror på den som köper gravvården.

R. Ekstedt.

Det uhyggeligste.

Ved et kursus for landsbygravere på Hadsten Højskole blev en af deltagerne ifl. Aarhus Amtstid. 13/10 62 spurgt, om hans arbejde ikke kunne være uhyggeligt.

— Jo, svarede den pågældende efter en kort pause. Det kan det godt, men ikke derved, at jeg skal grave en grav, og det er vel det, De tænker på. Det er naturligvis ikke lige behageligt altid, men den slags venner man sig til. Det er folks tankeløshed. Ved hver eneste begravelse kan jeg ikke lade være med at andre mig over, hvordan nogle mennesker reagerer. De tager øjensynligt det hele som en slags underholdning, og det fremgår af hele deres væremåde, synes jeg, at den tanke slet ikke falder dem ind, at det lige så let kunne være dem, der skulle begraves. Tankeløsheden ved begravelser og ligegyldigheden for det, der foregår i kirken året rundt, forekommer mig at være det uhyggeligste jeg kommer ud for i min bestilling.

Fra danske dagblade

30/11 Horsens Folkeblad: Odder sogns menighedsråd hensætter kr. 15.000 til et nyt kapel i regnskabsåret 1963/64.

30/11 Sjællands Posten: Regnskabet for Roskilde kapel-krematorium viste, at det nye krematorium har kostet ca. kr. 1.140.000. Der har i det forløbne år været 143 begravelser, 122 urnenedsættelser og 209 krematorioner på domsognets kgde.

- 11/12 Amts-Bladet, Holstebro: Spørgsmålet om et krematorium i Herning vil blive drøftet i det fælles menighedsråd.
- 12/12 Berlingske Aftenavis: Kommunalbestyrelsen har anbefalet, at det udarbejdede skitseprojekt til et nyt kapel på Brøndbyøster kgd. må blive fritaget for byggestop.
- 12/12 Ringkøbing Amts Dagblad: Inspektør *Walbjørn Christensen*, Holstebro, skal udarbejde planer til udvidelse af Skjern kgd.
- 13/12 Horsens Folkeblad: Tilslutning fra menighedsrådet til, at Juelsminde kgd. udvides mod nord i stedet for mod vest (kgd.inspektør *V. Rud Nielsen*, Horsens).
- 13/12 Roskilde Tidende: Kgd.en i Ishøj skal udvides på et areal nord for den nuværende kgd.
- 13/12 Bagsværd Folkeblad: Opførelsen af kapelkrematoriet på Gladsaxe kgd. er så langt fremme, at det kan forventes indviet i juni/juli 1963 (arkt. *G. Paludan og Ryder*).
- 15/12 Holbæk Amtstidende: Menighedsrådet i Nykøbing Sj. har købt et areal på ca. 2 tdr. land til udvidelse af den nye kgd.
- 15/12 Frederiksborg Amts Avis: Slingerup nye kgd. burde udvides snarest muligt, men planerne kan først blive udarbejdet i 1964 (kgd.s-inspektør *Sven Hansen*, Gentofte).
- 20/12 Fyens Stiftstidende: Den nye kgd. i Glamsbjerg, hvor arbejdet er påbegyndt, forventes færdig i løbet af 1963.
- 27/12 Kristeligt Dagblad: Det nye kapel ved Jægerup kirke vil snart være færdigbygget.
- 3/1 1963 Jyllands Posten: Krematorieforholdene i Kolding skal løses gennem forhandling mellem kirkegårdsudvalget og den stedlige ligbrændingsforening.
- 10/1 Ny Dag, Nykøbing F.: Menighedsrådet i Stubbekøbing har rettet henvendelse til kirkeministeriet om ekspropriation af jord til udvidelse af kgd.
- 11/1 Aftenposten-Silkeborg: Planerne til udvidelse af Thorsø kgd. vil blive sendt til provstiet til godkendelse.
- 11/1 Demokraten: Menighedsrådet i Odder vil sikre sig, at byplanen omkring kgd.en ikke kommer til at hindre fremtidige udvidelser.
- 14/1 Vejle Amts Folkeblad: Kloakerings- og vejarbejdet på udvidelsen af Søndermarkskgd. i Vejle (ingeniør *Boe*, havearkitekt *Johannes Tholle*) skal udføres af Arbejdsmandenes Andelsselskab. Opførelsen af krematoriet på nordre kgd. er blevet ramt af byggerestriktionerne.
- 14/1 Kristeligt Dagblad: Kristne symboler savnes på kgd.
- 16/1 Aarhus Amtstidende: Kgd. i Risskov må udvides senest om 2—3 år.
- 23/1 Sjællands Posten: Det bliver nødvendigt at opføre et kapel i forbindelse med Køge krematorium, siger formanden for menighedsrådet.
- 26/1 Licitation: Estvad-Rønbjerg menighedsråd har besluttet, at der skal opføres kapeller ved begge kirker.
- 26/1 Folkebladet for Randers og Omegn: I planerne for istandsættelse af Kousted kirke og den gl. fredede kirkelade indgår også planer om et ligkapel (arkt. *Johs Exner*).
- 29/1 Ærø Avis: Havearkt. *Johannes Tholle* skal udarbejde planer til en urnehave på Marstal kgd.
- 1/2 Fyens Stiftstidende: Nr. Broby kommune har købt 2054 m² jord til kgd.sudvidelse.
- 5/2 Roskilde Tidende: Sundhedskommissionen har nedlagt forbud mod at benytte det areal, der i 1929 blev købt til udvidelse af Sct. Jørgensbjerg kgd. (Roskilde).
- 7/2 Ringsted Folketidende: Fjenneslev kgd. skal nu udvides med ca. 100 gravsteder (arkt. *Graae* og havearkt. *Breinholt Nielsen*).
- 12/2 Folkebladet for Randers og Omegn: Menighedsrådet i Auning har købt jord til opførelse af ligkapel.
- 12/2 Aalborg Amtstidende: Fjerritslev menighedsråd har søgt sognerådet om tilskud til udvidelse af kgd.en.
- 17/2 Politiken: Kirkeminister *Bodil Koch* har givet tilladelse til nedrivning af kapellet ved Ødis kirke i forbindelse med kirkens restaurering. Nationalmuseet og den kgl. bygningsinspektør havde foreslået restaurering.
- 19/2 Kristeligt Dagblad: Der skal opføres et nyt kapel ved Tveje-Merløse kirke.
- 19/2 Fyn: Svendborg kommune har købt 195 m² jord af menighedsrådet.
- 20/2 Aalborg Amtstidende: Udvidelsen af Aars kgd. vil få karakter af skovkgd. og vil skaffe plads til 350 gravpladser (konsulent *Chr. Oksen*, Aars).
- 20/2 Jydske Tidende: Udvidelsen af Gram kgd. vil koste kr. 200.000, hvorfor menighedsrådet vil have udarbejdet et billigere tilbud (havearkt. *Junggreen Have*).
- 24/2 Fyns Tidende: Kapel-krematoriet i Odense må snart udvides. Forhøjelse af begravelsesvæsenets takster for gravning m. m.
- 25/2 Vestjyden, Esbjerg: Planen til den nye kgd. i Ribe (havearkt. *J. P. Junggreen Have*, Aabenraa), hvor alle gravene er østvendte, er forelagt menighedsrådet, der vil lade kgd.s-udvalget undersøge planen nærmere. Anlægs-sum ca. kr. 131.000.

27/2 Jydske Tidende, Aabenraa: I forbindelse med utvidelse af Løjt kgd. bliver der anlagt en urnehave med fællesurnegrav (kgd.s-inspektør *R. Christensen*, Aabenraa.)
11/3 Fyns Tidende: På Vejstrup valgmenigheds kgd. er der ved at blive anlagt en ny afdeling der også rummer urnegravsteder (kgd.s-inspektør *Jens Gravesen*, Svendborg).

Fra norske dagblade

28/11 Sogn og Fjordane, Leikanger: Gravplassen gjev eit bilete av bygda og folket. No må alle gjera ein innsats og setja gravplassen på Hyllestad i stand.
30/11 Møre-Nytt, Ørstavik: Utvidings- og prydingsplan for Ørsta kgd. (bygt. *Njål Bele*).
1/12 Adresseavisen: Husby kgd. i Stjørna skal utvides. 1 mål til gravsted og 1,5 mål til oppkjørsel og parkeringsplass.
8/12 Tønsbergs Blad: Planerne for kgd. på Presterødronningen i Slagen ferdige. Kgd. området er på ca. 35 mål, omkostningerne till opparbeidelse av de første grevfelter vil bli kr. 140.000.
8/12 Stiftstidende: Stanges kgd. skal utvides med 4 mål av prestegårdens område.
12/12 Sogn og Fjordane: Utvidingsplanen for Leikanger kgd. stettar trongen, men soknerådet ser det slik at det er ynskjeleg med noko til utviding i framtida også.
18/12 Oppland Arbeiderblad: Gran kommunistyre vedtok at godkjenne planerne for utvidelse av Sorum kgd. (hagearkt. *Breland*).
31/12 Varden: Kviteseid kgd. er for liten etter folketallet og port og inngangsparti ved Brunkeberg kgd. er i dårlig stand skriver kgd.s-konsulentent til kommunestyret.
2/1-1963: Fædrelandsvennen: Kommunestyret i Gyland har vedtatt å utvide den gl. gravplass med 3 dekar.
5/1 Tønsbergs Blad: Utvidelsen av Nøtterøy kgd. på 3—4 mål blev innviet av sogneprest *Wilh. Castberg*.
24/1 Kragerø Blad: Kirkegårdene i Kragerø kommune blir penere gjennom dugnadsarbejde.
1/2 Sarpen: Tune herredsstyre har vedtaget at kjøpe 13.290 m² til utvidelse av kgd.
1/2 Bygdeposten, Vikersund: Gravplasser for 50—60 år fremover etter utvidelse av Ruud kgd. (herredsgt. *Kvisterøy*).
16/2 Namdalens Folkeblad: Kommunestyret bevilger kr. 5.000 til utbedring av kgd.en på Foldereid.
20/2 Hamar Arbeiderblad: Departementet samtykker i, at det blir anlagt kgd. på Løvbergsmoen i Elverum på et område av 50 dekar.

20/2 Halden Arbeiderblad: Til istandsetting og utvidelse ved Rokke kgd. er bevilget kr. 8.700.

22/2 Risør: Plan utarbeidet for større utvidelse av kgd. i Risør (hagearkt. *Huvestad*).

23/2 Arbeiderbladet: Vestre Aker skal utvides med 4 mål.

2/3 Drammens Tidende og Buskeruds Blad: Kongsberg bystyre har kjøpt 47 mål jord til ny kgd. Kr. 77.500.

Fra tidsskrifterne

Anlæggsgartneren nr. 12/62: ved Frederiksberg Alle for 100 år siden (digt m. m. ang. Frbg. ældre kgd.)

Der Naturstein nr. 12/1962: Schriftgestaltung VII. Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal e. V. nr. 1/1963: Der Friedhof als Stätte der Verkündigung. Schriftgestaltung VIII. Friedhof und Grabmal in München. Kleine Nachlese zur Würzburger Grabmalausstellung. Die Inschrift — so oder so? — Nr. 2: Altchristliche Symbole als Grabmalschmuck.

Deutsche Friedhofskultur nr. 11/1962: Gottesacker dörflicher Gemeinschaft — der Bogenhausener Friedhof in München. Friedhofsgestaltung im Hinblick auf die zunehmende Technisierung. Kriegsgräberabkommen mit Dänemark unterzeichnet. Nr. 12: Adventliche Gestecke für den Friedhof. Totenehrung durch inhaltsreiche, ausdrucksvolle Bindeereien. — Nr. 2/1963: Praktische Friedhofsarbeit in Rückblick und Ausblick. Registerführung auf Friedhöfen. Kahlfrostschäden bei bodenbedeckenden Stauden und Gehölzen im Winter 1961/62. Die Grabstätte im Schatten. Ein Gang über den alten jüdischen Friedhof in Prag.

Friedhof und Denkmal nr. 6/1962: Das Grabmal-Prüfstein des Glaubens. — Nr. 1/1963: Helfende Hinweise beim Todesfall in der Familie.

Garten und Landschaft nr. 1: Gartenhof an einer Friedhofskapelle. Friedhofsreform, Chancen zum Beginn.

Ignis nr. 12/1962: Inför ett nytt år. Krematorieinvigning blev nye Växjö-biskopens första ämbetsutövning i norra delen av stiftet. Svenska Eldbegängelseföreningen vädjar om kyrkligt uttalande i begravningsfrågan. Munthogbeläng pryder Nässjö krematorium. Nässjö fick vänta 30 år på krematorium. — Nr. 1/1963: Saneringen av begravningsbranschen. Kapellkrematoriet i Huddinge vackert beläget invid sjö. Biskoppen invigde krematoriet i

Huddinge. S:t Botvids kyrkogård stilla samlingsplats. Peter Grönqvist in memoriam. Tage Attermark avgick, fick SEF.s guldmedalj. — Nr. 2: Om utformningen av våra gravvårdar. Gravvårdarna bör tala ett klarare språk. Internationella identitetskorten färdiga. 15.000 för att få hem makens stoft. Stockholm får ny kyrkogårdsdirektör.

Kriegsgräberfürsorge nr. 8/1962: 446.000 deutsche Gefallene zur letzten Ruhe gebettet.

Kunst und Stein nr. 1: Gedanken zu einem Grabmal von Gio Franco Annoni. — Nr. 2: Geheimnisvolle Steine.

Landsbygraveren nr. 12/1962: Vi snakker om det — 5. På kirkegårdsvandring i Sydslesvig. — Nr. 1/1963: For 25 år siden. Vi snakker om det — 6. Jeg mindes. På kirkegårdsvandring i Sydslesvig. — Nr. 2: Cirkulæret af 29. sept. 1962. Året 1962. Vi snakker om det — 7. Kirkegårde m. m. Lukkede kirkedøre. I januar. Før, nu, siden. Lidt omforandring. Takster for renholdelse og grandækning af gravsteder. Cirkulære ang. regulering af honorarer.

Menighedsrådenes Blad nr. 11/1962: Kirkegårde med og uden kirker. — Nr. 1/1963: Stiftsmidlernes lånemuligheder. Monopoltilsynets maksimalpriser for vedligeholdelse af gravsteder. Forhandlingerne med Landsbygraverforeningen. — Nr. 2: Stiftsmidlernes lånemuligheder. — Nr. 3: Træfældninger på kirkegårdene.

Steinmetz und Steinbildhauer nr. 12/1962: Gräber der Bogomilen bei Radimija in der Herzegowina. Das Wort auf dem Grabmal als Sinndeutung des Todes — XI. — Nr. 1/1963: Leben und Tod, Diesseits und Jenseits in der Grabmalgestaltung einst und heute. Das Wort auf dem Grabmal als Sinndeutung des Todes — XII. Friedhof und Grabmal nach Auffassung der staatlichen Fachschule in Wunsiedel. — Nr. 2: Das Wort, das Symbol und die figürliche Darstellung am Grabmal unserer Zeit.

Stenhuggertidende nr. 1: Findes der smukke vandbrønde på danske kirkegårde?

Viola nr. 2: Utställning och kursdag i gravvårdsfrågor för kyrkogårdsföreståndare. Biedermeierkyrkogården i Wien den enda i sitt slag i världen. — Nr. 4: Kyrkogårdskultur under debatt.

Fra det faglige bogmarked

Commonwealth War Graves Commission. Forty-Third annual report. 8°, 104 s., Her Majesty's stationery Office. London 1962. Six shill. net.

Denne indholdsrige og pænt illustrerede årlige beretning om det britiske riges soldatergrave giver omhyggelige oplysninger såvel i samlede oversigter som land for land og sted for sted verden over. Der mindes om, at det nu er næsten 25 år siden udbrudet af den anden verdenskrig og nær det dobbelte periode fra begyndelsen af den første. Der er nogle meddelelser om soldatergravene i Danmark, Norge og Sverige under Nordre region, og et billede fra Bispebjerg, blandt meget andet.

Für Gärtner und Gartenfreunde. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart 1962/63, 40 s. Der er mange gode bøger i dette katalog for kirkegårdsfolk og andre.

Gollwitzer u. Wirsing: Dachgarten + Dachterrassen. 4°, 108 s., Callwey, München 1962. DM. 19,50.

Som nr. 5 i rækken af skrifter fra det tyske selskab for havekunst og landskabspleje er udsendt et udmærket bind om taghaver og terrasser, hvilket sidste ifølge bogens terminologi betyder: uden planter. Vi undgår ikke *Semiramis* i medarbejderen *Nanette von Cubes* historiske udredning af de hængende havers udvikling (altaner m. m.), og bemærker, at forfatterne iøvrigt har haft svært ved at finde udførte eksempler, — frk. *Gerda Gollwitzer* har dog ellers været på besøg mængsteds, også i de nordiske lande, hvor taghaver findes i fine eksemplarer, til gengæld har illustrationen s. 97 ikke noget med emnet at gøre. *Grete Wirsing* har leveret nogle nydelige stregtegninger. Alt i alt en nyttig bog af nydelig udførelse til studium og hjælp i det daglige arbejde med emnet. På dansk foreligger iøvrigt om samme emne: Det blomster-smykkede hus.

Alwin Seifert: Ein Leben für die Landschaft. 8°, 164 s., Diederichs, Düsseldorf 1962. DM. 19,80.

I denne bog om sit liv i landskabets og landskabsplejens tegn hefter den forlængst hvidhårede tyske havearkitekt, der er født 31.5.1890 i München, sig især ved begyndelsen af dette landskabsarbejde i 1930'erne, hvor han blev placeret på sin rette plads af daværende generalinspektør, dr. *Todt*. Men iøvrigt mener han at være født som „træmand“ af den positive art, — var med i før-

ste verdenskrig, — tjente til sit første kamera ved i de tidlige morgener at skovle sne, — var kompagnifører under den røde fane i 1918, — deltog i en „Tagung“ 1933 under mottoet „folk og hjemstavn“, der blev afgørende for ham, — har besøgt København og haft forbindelse med Svenska Vägföreningen og synes at have kunnet balancere gennem nazisterne uden at tage skade. Slap også for videre tiltale af magthaverne trods hans „biologisk-dynamiske forbindelse“ med *Rudolph Hess*. Har gjort sig vel fortjent som havekribenten med det vide udsyn og som den, der klarede de tyske autobaner ud af de dødbringende snørlige anlæg for at føre dem ind i landskabets kurver, samt for at have set vinderosionens skadelige virkninger på de tyske stepper og have reageret derimod. Som agtet emeritus fra 1955 har han dog været aktiv til det sidste, — jævnf. bl. a.: *Selvbiografien*.

Roy Hay: *Gardening the modern Way*. Penguin Handbook, 136 s., Harmondsworth 1962. 6/.

Denne lille bog om moderne have dyrkning er skrevet af en kyndig mand og illustreret med aktuelle og instruktive fotografier over havepraxis m. m. Der er ingen haveplaner, men råd om „design and planning“, og så er der specielt nogle gode råd for ældre mennesker.

Frances Perry: *Water Gardens*. Penguin Handbook, 172 s., Harmondsworth 1962. 7/6.

Også denne lille bog er skrevet af en kyndig fagmand, der i England nok er bedst kendt fra TV. Den omfatter mange faser af

vandproblemet i form af damme, bassiner, planteliv og dyreliv samt et kort historisk tilbageblik med gode illustrationer.

Danvig og Olsen: *Stueplanter*. 8°, 152 s., J. Fr. Clausen, Kbh., 1962. 2. udg. Kr. 15,50.

Begge forfattere har før udgivet bøger om dette emne, — nu har de slået sig sammen og har fået bogen i 2den udgave, hvor der er medtaget nogle nyere stueplanter. Efter nogle råd i almindelighed følger en gennemgang af diverse arter og ved at have navnelister både efter de botaniske og de danske navne systemer skulle det være let for den stuegartner, som vil vide noget om en bestemt kultur, at slå op netop på denne. Der er dog kun botaniske navne ved billederne, hvilket er en mangel, ligesom der i teksten burde stå, hvilke planter der er illustreret og hvor.

Knud Dahl: *Strejftog gennem fredede egne i Jylland*, 8°, 232 s. + kortbilag, Haase, Kbh., 1962. Kr. 29,75.

I en tid, hvor der både er lagt en zoneplan for Danmark samt en lang række „landskabslove“ på bordet er det meget aktuelt med en sådan bog, der giver et indblik i landets smukkeste egne, og som kommer som en fortsættelse af samme forfatters bog om fredninger på øerne. At forfatteren, der også har tegnet illustrationerne, har fået støtte til et sådant arbejde både fra kulturministeriet og naturfredningsrådet m. fl., er let at forstå, for det er i tråd med disses arbejde, den virker. Da de fredede områder i Jylland ofte er større end de hidtidige sjællandske foranlediger også, at den mere omfatter landskabsbilleder

Penicillinmuld

er et muldrigt og formuldningsfremmende gødnings- og jordforbedringsmiddel med passende mængder plantenæring og mikronæring, fri for plantesygdomme, skadedyr og ukrudt. Giver planterne en kraftig rodudvikling og skuddannelse samt rigere blomstring.

Siden fremkomsten for 10 år siden er Penicillinmuld anvendt regelmæssigt på kirkegårde og i mange andre offentlige haver. Forbruget er stadig stigende på disse områder. — Penicillinmuld leveres i sække à 25 og 50 kg samt tonsvis i løsvægt.

Brochure tilsendes gerne.

Fås hos alle de førende firmaer.

Wm. Christensen Hovedvejen 116 . Glostrup . Telefon 96 16 90

I Sverige: **WEIBULLS HUMICILLIN**

end detaljer i sådanne. Det skønnes, at forfatteren ofte har fået fat i kernen af de enkelte emner, og at bogen derfor er læseværdig under flere synsvinkler.

Axel Steensberg: Gamle danske bøndergårde. 4°, 174 s., Haase, Kbh. 1962. Kr. 48,—.

Dette er anden udgave med danske, tyske og engelske billedtekster og udgivet ved *D. Yde-Andersen* 20 år efter at første udgave fremkom, tildels forsynet med nyt billedstof. Både

tekst og billeder står klart og skarpt, og der er indsat en del farvelagte billeder på særlige sider med krideret papir. Man undres og glædes over at der trods alt i egnstyper alligevel har kunnet være så mange varianter af bindingsværksgårde i landet og hver egn med sit særpræg. Nu er der ofte bud efter dem til andre end det oprindelige formål, og bare de istandsættes med den rette stilfornemmelse og iøvrigt bevares, får man i nogen grad tage dette med.

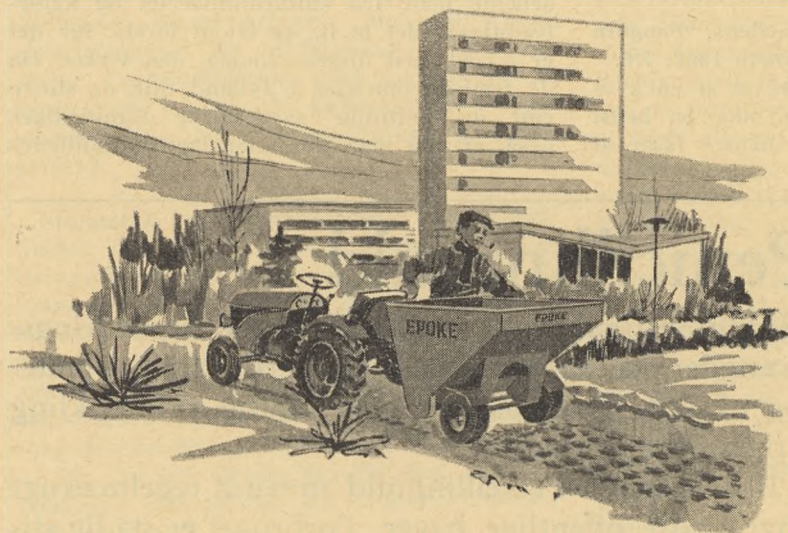
BIRKHOLM PLANTE SKOLE

SPECIALKULTURER

Prydbuske i alle sorter og størrelser. Store partier af de mest anvendte, løvrigt alle planter til kirkegårde. Aflæg planteskolen et besøg.

VASSINGERØD PR. ALLERØD
TELEFON ALLERØD 1126 (03 271)

Grusspreder, model SK 8

EN NY EPOKE PÅ VEJ

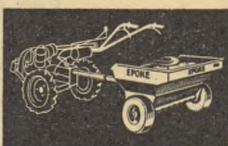
Med denne nyskabte konstruktion tilfredsstilles behovet for hurtig og nøjagtig spredning, betjent af een mand.

Forbruget af sand er ualmindeligt lavt, 4—6 km pr. påfyldning, og gruslaget spredes markeret og ensartet.

Det er god økonomi at anvende EPOKE's model SK 8. De sparer tid, materialer og er altid parat til hurtig indsats.

Husk at tage EPOKE grusspreder med på Deres budget. Vil De have Deres EPOKE leveret rettidigt, så gør Deres bestilling NU!

EPOKE's store program løser ethvert behov.

ALFRED THOMSEN
ASKOV PR. VEJEN TLF. (0415) VEJEN 700